

Ewa Marynowicz-Hetka
Uniwersytet Łódzki

Katedra UNESCO: Kształcenie i Praktyki Profesjonalne

(*Chaire UNESCO: »Formation et des Pratiques professionnelles«*)

— zakres aktywności

Wydział Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego jest jednym z sygnatariuszy powołania Katedry UNESCO pod nazwą „Kształcenie i Praktyki Profesjonalne” w Conservatoire National des Arts et Métiers (CNAM) w Paryżu. Katedra powstała z inicjatywy ówczesnego dyrektora Centrum Badań nad Kształceniem CNAM, profesora Jeana-Marie Barbiera. Obejmuje swym zasięgiem wiele uczelni z Europy, Ameryki Północnej i Ameryki Południowej. Poza uniwersytetami tworzą ją także sieci badawcze, jak na przykład, znana w naszym środowisku, sieć badawcza prowadzona przez Denise Jodelet¹.

Katedra została powołana na cztery lata (2014-2018). Jej uroczyste otwarcie miało miejsce w dniach 8-9 lipca 2014. W zakresie swej aktywności ma m.in.

- organizowanie uniwersytetu doktorskiego Instytutu Europejskiego Badań nad Kształceniem i Analizą Aktywności (IERFA). W roku 2014 odbył się uniwersytet na temat rozpraw doktorskich pojmowanych jako dyskurs i o dyskursach dla rozpraw ujmowanych w kontekście międzynarodowym;
- prowadzenie badań wraz z laboratorium *d'excellence*: Ex Hastec na temat: *Représentacje przekształceń/transformacji analizowanych poprzez aktywność ludzką w polu sztuk i zawodów (Les représentations des transformations opérées par l'activité humaine dans le champ des arts et métiers)*. Główną ideą projektu, którego koordynatorami są profesorowie Jean-Marie Barbier (CNAM) i Marc Durand (Uniwersytet w Genewie), jest namysł epistemologiczny i metodologiczny nad kategorią transformacji. Można by zatytułować ten projekt: *Myśleć o transformacjach, przemianach*. Zespół badawczy zastanawia się nad tym, jak w pracy zespołowej (interdyscyplinarnej) można analizować to zagadnienie, jak

¹ Przywołać można istotną dla naszego środowiska publikację: Jodelet 1994.

analizować reprezentacje mentalne, w odniesieniu do jakich dyscyplin i nurtów teoretycznych oraz zawodów. Na rok 2015 przewidziano cykl comiesięcznych seminariów zespołu badawczego, który zajmuje się analityczną pracą nad przemianami mentalnymi gestów profesjonalnych możliwych do wypreparowania w różnych aktywnościach;

- organizacja Biennale Międzynarodowego Edukacji, Kształcenia Praktyk Profesjonalnych (*Biennale Internationale de L'Éducation, de la Formation et des Pratiques professionnelles*), które jest cyklicznym spotkaniem osób zainteresowanych problematyką edukacyjną i przestrzenią spotkań badaczy zagadnień edukacyjnych i formacyjnych, praktyków, a także przedstawicieli redakcji czasopism pedagogicznych i wydawnictw. Ważnym przesłaniem tej formuły jest dbanie o jej wielowymiarowość (naukową, profesjonalną, ale także ludyczną). Jest to możliwe dzięki wspieraniu i promowaniu form interaktywnych.

Biennale Międzynarodowe Edukacji, Kształcenia i Praktyk Profesjonalnych

W tej informacji ograniczę się do zrelacjonowania ostatniego wydarzenia organizowanego i promowanego przez Katedrę UNESCO: Kształcenie i Praktyki Profesjonalne, a mianowicie Biennale Międzynarodowego Edukacji, Kształcenia i Praktyk Profesjonalnych, które odbyło się w dniach od 30. czerwca do 3. lipca 2015 roku w Conservatoire National des Arts et Métiers w Paryżu. Poświęcone było problematyce, którą wyraża bardzo enigmatycznie brzmiący tytuł: *Kooperować? (Coopérer?)*.

Na wstępie podkreślić należy, że ta formuła spotkań naukowych poświęconych edukacji i jej problemom ma już wieloletnią tradycję i była zainicjowana przez profesora Uniwersytetu Nanterre w Paryżu, Jacky Beillerot, który w latach 70. XX wieku współorganizował we Francji pierwsze struktury instytucjonalne nauk o wychowaniu i tworzył podstawy tej dyscypliny. Biennale wpisywało się w ten projekt tworzenia przestrzeni wymiany między zainteresowanymi problematyką edukacyjną i kształceniową. Formuła ta niewątpliwie pozwalała na łączenie „naczyń połączonych” także w warstwie językowej, budowania dyskursu pedagogicznego.

Na uwagę zasługuje to, że do dzisiaj te zasady są przestrzegane, a przedwcześnie zmarły Jacky Beillerot jest często wspomniany jako wizjoner tworzenia społeczności wokół żywej kwestii edukacji i kształcenia. Do ważnych ustaleń należy to, że komitet ekspertów biennale, oceniający nadesłane abstrakty, a następnie propozycje wystąpień, odrębnie kwalifikuje wystąpienia badaczy i refleksje praktyków. Nie dokonuje się ocen opisów praktyki edukacyjnej przez pryzmat warsztatu badawczego i metodologii badań. Pozwala to na tworzenie środowiska osób zainteresowanych tą problematyką, poprzez łączenie i realizację przez biennale funkcji formacyjnej.

Początkowo było to ważne wydarzenie krajowe, ale otwarte na osoby, środowiska, kraje francuskojęzyczne. Obecnie od kilku ostatnich lat dominuje w tych spotkaniach wymiar międzynarodowy. Na obecnym biennale szczególnie wielu uczestników było z Brazylii oraz z Kanady (Quebec). Tym samym, po włączeniu tej formuły spotkań w program aktywności Katedry UNESCO, następuje stopniowe przesunięcie akcentów z orientacji krajowej na międzynarodową, połączoną z wyraźnym otwarciem na inność, ale z zachowaniem utrwalonych już rozwiązań i kierunków działania.

Biennale jest zwykle bardzo dużą manifestacją naukową i praktyczną. W roku 2015 komitet naukowy zaakceptował ponad 300 wystąpień, które były uporządkowane w 27. grupach tematycznych i przebiegały w 75. sekcjach. Rozległość problematyki zainteresowań była duża, ale z wyraźnym odniesieniem do głównego tematu, to jest do zagadnień związanych ze współdziałaniem. Z tego też punktu widzenia dokonywano oceny adekwatności propozycji. Przyjmując to kryterium, odrzucono sporą część nadesłanych abstraktów, bo ukierunkowanie wystąpienia na precyzyjnie określoną problematykę stanowi na ogół sporą trudność dla zgłaszających się uczestników.

Jednak ta forma, tradycyjnych zgłoszeń indywidualnych wystąpień, jest tylko jedną z wielu praktykowanych. Interesującą formułą są, zgłaszane i organizowane przez katedry, zakłady poszczególnych uczelni, sympozja tematyczne, które najczęściej stanowią przestrzeń dla prezentacji badań danego zespołu badawczego. Kolejną formą, grupującą na ogół praktyków, ale także badaczy stosujących podejścia partycypacyjne, są kolokwia profesjonalne. W tym roku zorganizowano 23 sympozja i 5 kolokwiów profesjonalnych. W tej edycji biennale miało jeszcze jedną bardzo interesującą formułę określoną jako „popołudnie” (*après midi*). Codziennie w tym czasie odbywały się trzygodzinne sesje tematyczne organizowane przez zespoły badawcze (często mieszane: badacze, praktycy z doświadczeniami z terenu badań). Prezentacje były poddawane ocenie przez zaproszonych do dyskusji ekspertów, którzy wcześniej dysponowali przedstawianym materiałem. Tak zorganizowana forma spełniała, bardzo pielęgnowaną od początku istnienia biennale, funkcję interaktywną, zorientowaną na coś, co można określić jako laboratoria aktywności.

Ta manifestacja, o wielości form, umiejętnym łączeniu wymiaru refleksji badawczej/profesjonalnej z wymiarem ludycznym (rozpoczęcie, zakończenie biennale, a także wieczory) oraz zadbanie o to, aby wiązać problematykę edukacji i kształcenia z sytuacją działania, sprzyja realizacji jej pierwotnej reguły i pierwotnego celu, jakimi jest/było zbliżenie środowisk zainteresowanych problematyką edukacji i kształcenia. Warto bliżej przyrzeć się tak rozumianemu konstruowaniu przestrzeni dla wzbogacania nauk o wychowaniu i tworzeniu warunków dla ich zaistnienia.

Tematyka Biennale 2015: Kooperować?²

Temat tegorocznego Biennale sytuuje się w sercu aktualnej dyskusji, która wskazuje na dwoistość mentalną w orientowaniu aktywności/działania. Z jednej strony dyskusja odnosi się do pojęcia jednostkowości/podmiotowości, wymogu indywidualizmu i myślenia fragmentarycznego. Z drugiej zaś kompleksowość problemów do rozwiązania, jakie spotykamy w polu praktyki wzmacnia niepewność podmiotu działającego, który zdaje sobie coraz bardziej sprawę z niezbędności współdziałania z innymi.

Kooperować/Współdziałać? To, co jest szczególnie frapujące w tym tytule to podwójny jego sens, który wyznacza znak zapytania. Z jednej strony można rozumieć ten temat jako „prawdziwe” pytanie: jak współ-działać, współ-pracować, współ-kooperować? Z drugiej jednak strony można interpretować go jako pewną wątpliwość, czy w aktualnym świecie, tak dotkniętym ideologią neoliberalną (Donzelot 2005), możliwe jest osiągnięcie takiego poziomu kooperacji, poszukiwanie rozwiązań, które pozwolą uprzędzić proces zaniku pewnych form życia społecznego, zespolonego. Jedną z barier owego procesu jest dominacja myślenia fragmentarycznego, zagrażająca szczególnie przestrzeni kulturalnej (Morin 2007), której tworzeniu i rozwojowi służy myślenie kompleksowe, postrzegane jako wyzwanie dla konstruowania przyszłości³.

Idea myślenia kompleksowego jest bardzo obecna w pedagogice społecznej (Radlińska 1935), która jest postrzegana jako koncepcja „kompletna” (Witkowski 2014). W centrum jej zainteresowania znajdują się różnorodne pola praktyki. Złożoność obserwowanych tam zjawisk społecznych wymaga pogłębionej refleksji na temat aktywności usytuowanych podmiotów. Pedagogika społeczna jest pewnym nurtem myślenia transwersalnego, które sytuuje się na skrzyżowaniu nauk o człowieku, nauk o kulturze, nauk społecznych i nauk o wychowaniu. Odwołuje się w swych analizach do takich nurtów myśli jak: progresywizm i pragmatyzm. Problem współdziałania jest jednym z ważniejszych w jej dyskursie.

Obserwowana w różnych polach złożoność zjawisk społecznych wymaga pogłębionej refleksji na temat aktywności podmiotów w tych polach usytuowanych. Ta aktywność może przyjmować wiele form. Jedną z nich jest praca społeczna, która odnosi się do pojęć zawierających elementy epistemologiczne związane z pytaniem:

² Jest to tłumaczenie z j. francuskiego fragmentu mojego tekstu *Coopérer? L'éloge de la pensée complexe: point de vue de la pédagogie sociale/sociétale (Kooperowanie/współdziałanie? Pochwała myślenia kompleksowego — punkt widzenia pedagogiki społecznej)*, który ukazał się w 4. numerze Newslettera Biennale w dniu 3. lipca 2015.

³ Już po opublikowaniu tego tekstu zapoznałam się z pracą z zakresu nauk o wychowaniu, która prezentuje dyskusję przeprowadzoną na kongresie Association Francophone Internationale de Recherche Scientifique en Education, na temat kompleksowości i wielości badań nad edukacją. Przewija się w niej ta sama teza, wymogu kompleksowości analiz i działania wobec złożoności problemów i zjawisk społecznych, w tym edukacyjnych. Por. Marmoz, Marmoz (2014).

jak działać wspólnie/razem? Są to takie kategorie jak: procesualność, zerwanie, relacyjność podejść, które można podsumować często cytowanym sformułowaniem: „daję-biorę” (Radlińska 1935; Dewey 1947) i pojęcie środowiska niewidzialnego (Radlińska 1935) lub instytucji symbolicznej (Castoriadis 1975), podwójne wiązanie (Bateson 1979), aby podać tylko kilka z nich. To wszystko mieści się w kulturze praktyki/ działania (Barbier 2011).

„Współdziałać/kooperować to czynić z, dla, razem”, tak brzmi sformułowanie we wprowadzeniu w problematykę tegorocznego biennale. Pedagog społeczny chętnie dorzuciłby „czynić *poprzez innych/dzięki innym*”. Nie mając możliwości szerszego omówienia tej koncepcji, mogę jedynie powiedzieć, że chodzi tutaj o poszukiwanie w środowisku życia tych, którzy wykraczają/wyrastają ponad innych, dzięki zdolnościom, możliwościom, dyspozycyjności. Są to jednostki zdolne do przekształcania przestrzeni w społeczność/we wspólnotę, w której walorem podstawowym jest podzielenie (wartości, emocji, afektów, myśli).

Ta analiza prowadzi nas do koncepcji uwspólnionego doświadczenia i współ-konstrukcji przestrzeni, rozwijanej przez Deweya (1968) [1947]). Jej cechą specyficzną jest dynamika rekonstrukcji doświadczenia podzielanego z innymi. Koncepcja uwspólnionego doświadczenia wzbogaca ważną kategorię pedagogiki społecznej, jaką jest koncepcja środowiska niewidzialnego, podkreśla się tym samym wielowymiarowość przestrzeni.

Symbolem Biennale 2015 jest „Spirala z Vezaléy”, która reprezentuje przestrzeń skrzyżowań różnych aktywności człowieka. W interpretacji organizatorów tegorocznego biennale symbolizuje dynamiczny splot odniesień opisujących rozwój człowieka, w którym wszystkie aspekty są równie ważne: naukowe, praktyczne, kulturalne. Wyraża więc głębię analizowanych zjawisk, która tworzy kompleksowość i ułatwia kooperację wzajemną, sprzyja współdziałaniu.

Bibliografia

Barbier J.-M. (2011) *Vocabulaire d'analyse des activités*, Paris, PUF.

Bateson G. (1979) *La nature et la pensée*, Paris, Seuil.

Castoriadis C. (1975) *L'institution imaginaire de la société*, Paris, Editions du Seuil.

Dewey J. (1968 [1947]) *Expérience et éducation*, tłum. na j. francuski M. A. Carroi, Paris, Librairie Armand Colin.

Donzelot J. (2005) *Comment gouverner les sociétés libérales? L'effet Foucault dans le monde anglo-saxon. Discussion entre Jacques Donzelot et Colin Gordon*, „Esprit” nr 3/19, s. 82-96.

Jodelet D. (1994) (red.) *Les représentations sociales*, Paris, PUF.

Marmoz L., Marmoz R. (2014) (red.) *La recherche en éducation. Pluralité et complexité*, Paris, L'Harmattan.

Morin E. (2007) *Vers l'abîme?*, Paris, L'Herne.

Radlińska H. (1935) *Stosunek wychowawcy do środowiska społecznego. Szkice z pedagogiki społecznej*, Warszawa, Nasza Księgarnia.

Witkowski L. (2014) *Niewidzialne środowisko. Pedagogika kompletna Heleny Radlińskiej jako krytyczna ekologia umysłu i idei i wychowania. O miejscu pedagogiki w przełomie dwoistości w humanistyce*, Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls”.